

כל שעה פרק שני פסחים

ל"א

עין משפט נר מצוה

קנו א ב מיי פ"ג מהל' מלה הלכה יג סמג עשין מא טו"ע"ע א"ח סי' מעב סעף ה' קנו ג מיי פ"ג מהל' מלה הלכה ג סמג לא"ח רעט טו"ע"ע י"ד סי' רזו סעף ז' י'

מתני' אלו ירקוס שאדם יואל בהן ידי חובתו בחורס ובתמכא ועבולשי' ובחרהצינא ובמרור. כולוה מפרש בגמ': כבושין. בחומץ: שלוקין. מצושלין הרבה מאד עד שנימוחין: מצושלין. כדרך צישול: ומלטרפין לכוזים. אם אין לו מאחד מהן כזית אבל יש לו מזה חצי זית ומזה חצי זית מלטרפין זה עם זה כדי לנאת ידי חובתו: וזדמאי וזמעשר ראשון נו'. אבל בטבל לא ואף על גב דמעשר ירק דרבנן הויא לה מזהה הצאה בעצירה דומיא דענין שאינו נקוב לדממן צפיריקין: גב' חסא. לטעוג'א: היעניני. עשב שקורין קרישפלי'א: סמכסא. מרובי"א: אלווסא דדיקלא.

(א) (בבבטו ל: [ח: 5] ס"א חד הוא ומר הוא חסו מר ייראה. ש"ל, א) עיובין גנ, (ד) [מספתא ס"ב הי"ד ע"ש, 5] עני מוס' סוכה יג. ד"ה מרמ"ט ומס' חולין נט. ד"ה עיקלא, 1) כללית פק (א) [ג' 1] (א) [לעיל ד"פ לה: 1, 2] [דף סי: ד"פ פפרש"י ו"ע קמ"ג, 5] (ט) ז"ל כשחמתין 1) מראה אש מ"ג, 2) ו"ע מוס' סוכה לו: ד"ה כצני ועוד עם מוס' יג. ד"ה אפקומא, 1)

לעזי רש"י

ליטוג'א (ליטוג'א). חסה. קרישפלי'א. עולש. מרובי"א. מרובי"ן (מן צמח). וידיל"א. קניקנת. אמרפוי"ל. דקורית (צמח). פופר"ץ (פופר"ץ). טלופח, טלף החמור (מן עשב). אלושינ"א. לענה. ליטוי"ן. נולד מעשבים דמו חלב. פלדש (פלד"ש). חיוריים. פופר"ץ (פופר"ץ). טלופח. שלוי"ש. בר.

מוסף רש"י

אף ערקבלים. כס מרור (ערוי"ן ט"ב).

מוסף תוספות

א. עשב הגדל סביב הדקל. מוס' סוכה יג. ואינו גדל מן הדקל. מוס' הל"ש.

רבינו חננאל

רבינו חננאל (המשך)

נורעין בערוגה אחת, ודייקין דוקא חזרת וחזרת גלין דהרייתו מין חזרת ניהא, הני הוא דליתוהו גיבא, כתיב בהדי הדי, הא חזרת ועולשין אינן דהרייתו מין מרור אינן כלאים הוו, וכי תמא הכי קתני כל מין חזרת, וכל מין עולשין, וכל מין כרישין, וכל מין כוסבר, וכל מין חרדל, וכל מין דלעת, אלו כולן ביהודי נורעין בערוגה, והא רב הוא דאמר זוגות וזוגות שנינו, כלומר חזרת וחזרת גלין הנה זוג, עולשין ועולשין שדה זוג אחד, כרישין וכרישי שדה זוג אחד, כי האי גונא זוגות וזוגות כפיני עצמן אינן כלאים, הא כולוה בהדי כלאים ניהוו, ושניני מאי נורעין דקאמר רבה בר רב הונא כהילכתא אחד מין כלומר אם בא לורען בערוגה אחת נוהן לכל אחד ואחד כדי בעברתו שלא יאה וזע אחד יוקב מגבול חברו שכל אחד מן כפיני עצמו הוא.

אצוותא דדיקלא. ז"ל דהוי מין זרעיס^א דהא לקמן אמרינן מה מלה מין זרעיס אף מרור מין זרעיס^ט: **ואימא** הידרוף בי מצה וכו'. צפ' לולב הגזול (סוכה דף לז: פריך גבי דהס ואימא הידרוף אמר אצני דרכי' דרכי נועס ופ"ה ללא הוי נועס כיון דהוי סס המות לבהמה הכא נמי ה"מ לשנויי הכי אלא דמטני שפיר טפי אלא קשה לרשב"א דלעיל אמר דהידרופמי כשר למרור וצפוק אלו טרפות (חולין דף נח: 1) משמע דהוי סס המות לבהמה דלמר צהמה שאכלה הידרופמי כשירה ופריך היינו הידרופמי היינו סס המות ומשני מרי גזוני סס המות: ערוגה

מתני' «ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרהצינא ובעולשין ובמרור⁶ ויוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלה שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנמלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו: גב' חזרת חסא עולשין הינדבי תמכא אמר רבה בר בר חנה תמכתא שמה חררהצינא אמר רשב"ל אצוותא דדיקלא ובמרור מיריתא תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרהלין בחרהצינא ובחזרין רב יהודה אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת עולשי גינה וחזרת הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי שדה כעולשי גינה וחזרת רבי מאיר אומר אף עסווס וטורא ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסווס וטורא⁷ אחד הוא ומר זה הוא ירואר תני דבי ר' (ר') שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרהצינא ובחרהצינא ר' יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן⁸ ר' אילעא אומר משום ר' יהודה אומר אף חזרת ועולשין ע"ל כל תלמודיו ובקשתיו לוי חבר לוי אף מצאתי וכשבאתי לפני ר"א בן יעקב הודה לרברי⁹ ר' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכספין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין א"ר יוחנן מרברי כולן גלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין אמר רב הונא הלכה כאחרים רבינא אישכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר¹⁰ אמרירתא א"ל מאי דעתך דמרירין טפי והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא"ר אושעיא¹¹ מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחם רחמנא עילוון ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א"ל הדידי בי א"ל רב רחומי לאבבי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מיריתא דכופיא דומיא דמצה מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הידרוף דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא חרזיפו דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאבבי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצה מה מצה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נורעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא¹² חזרת וחזרת גלין עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תמא כולוהו בהדידי קתני להו והא אמר רב זוגות וזוגות קתני מאי נורעין דאמר רב נורעין כהילכתא תנינא ערוגה

הוא: ערקלני. מפרש בסוף פ' שני דעירובין: אלווסא חרתימא הוא סבי גדול ועב ומין לענמן הוא: וחורשי על כל סלמדי. של ר' אליעזר ובקשמי לי חצר לסייעני שמע דבר זה מפיו ולא מאלמאי: שרף. כשפוחתין¹² אטו צמקוס חיתוכו יואל ממנו שרף לבן כחלב וקורין לייטוי"ן: מכספין. אינו ירוק מאד ככרמי אלא פלד"ש: כל ירק מר. תרווייהו אית ליה יש לו שרף ופניו מכספין והן הן סימני מרור: מדברי גולן. כל המפרשין שמות הירקות כגון ממני ומנא דבר קפרא ורבי יהודה ור' מאיר ומנא דבי שמואל מוכן למסדו שהמרור יש לו שרף ופניו מכספין שכל הירקות הללו רואין אלו כהן הסימנין האלו: אמרייתא. פופר"ץ: והא. אן רישא דכולוה חזרת תנן: ומנא דבי שמואל נמי חזרת תנא כרישא אלמא היא קמיני לכולוה: מלוה בחורס. כדמפרש טעמא כדכבא ור' יונתן: מאי חסא. מאי טעמא קרינן ליה חסא משום דזכר הוא דחס קרימנא עלן אלמא להכי קיימא: למה נמשלו כמרור. דכתיב (שמות 6) וימכרו את חייהם: סחילה רכה. צתמילה נשתעבדו להן ע"י שר שיהו שוכרין אותן: מרור סופו קשה. הקלח שלו מתקשה עת: הדרי צי. לא אוסיף עוד: מיריתא דכופיא. מרה של דג ששמו כן: יי מלה. שהרי הוקשו: פירדוף. ען שהמתיק צו משה את מי מרה ואמרין (בסוטה) ומליתא פרשם שגלן נס צתון נס שהוא היה מר והוא הידרוף: חרזיפו. מין זרע וסס המות לבהמה הוא: חרזיפו אינו ינקח בכסף מעשר דלמינו פרי מאלל ואנן אובלל צעינן דומיא דליין ושכר ובקר ואלן דכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו': ואימא מרור חד. מינא הוא מהנך ירקות ולאו כל הני אלא מר שצוקן: כרישי. כרמי כרישין של גינה: כרישי שדה. שלוי"ש: והרמוצה. מין דלעת הוא ומסכת נדרים (דף נ"ב.) מפ' קרא קרקחואי: אינן כלאים זה עם זה. אע"ג שיש עם לוי לנאת אינו כלאים בחצירו: חורס בחורס גלין. וכן עולשין בעולשי השדה¹³ (זוגות וזוגות כמו שהן שנוייין): וכי סימא כולוה כהדי הדדי קתני. דככל הני קאמר דאינן כלאים זה עם זה חזרת עולשין וכרישין: זוגות וזוגות. חזרת וחזרת גלין או עולשין ועולשי שדה וכן כולן שנינו דאין כלאים זה עם זה אלא חזרת בעולשין לא: מאי. כולן נורעין בערוגה אחת דלמר רב לעיל מרעין כהילכתא קא אמר כדי שלא ינקו זה מזה כגון חמשה זרעוין בערוגה של ששה על ששה טפחים כדמתן במסכת שבת (דף פד:):

הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו': ואימא מרור חד. מינא הוא מהנך ירקות ולאו כל הני אלא מר שצוקן: כרישי. כרמי כרישין של גינה: כרישי שדה. שלוי"ש: והרמוצה. מין דלעת הוא ומסכת נדרים (דף נ"ב.) מפ' קרא קרקחואי: אינן כלאים זה עם זה. אע"ג שיש עם לוי לנאת אינו כלאים בחצירו: חורס בחורס גלין. וכן עולשין בעולשי השדה¹³ (זוגות וזוגות כמו שהן שנוייין): וכי סימא כולוה כהדי הדדי קתני. דככל הני קאמר דאינן כלאים זה עם זה חזרת עולשין וכרישין: זוגות וזוגות. חזרת וחזרת גלין או עולשין ועולשי שדה וכן כולן שנינו דאין כלאים זה עם זה אלא חזרת בעולשין לא: מאי. כולן נורעין בערוגה אחת דלמר רב לעיל מרעין כהילכתא קא אמר כדי שלא ינקו זה מזה כגון חמשה זרעוין בערוגה של ששה על ששה טפחים כדמתן במסכת שבת (דף פד:):